

"Felsefe ile şiir en derindeki kaynaklarında birbirlerine bağlıdır ve ruhta gizli bir yakınlığa sahiptirler."

Edmund Husserl

8 nisan 1859'da Prossnitz'de (Moravya, Avusturya İmparatorluğu) kumaş tüccarı Yahudi bir babanın dört çocuğundan ikincisi olarak dünyaya geldi.

- 1876-1878 arasında Leipzig, Berlin ve Viyana'da astronomi, matematik, fizik ve felsefe eğitimi gördü.

- 1882'de Viyana Üniversitesi'nde matematik doktorası yaptı.

- 1883-1886 arasında Viyana'da Franz Brentano'nun yanında felsefe çalışmalarını sürdürdü.

- 1887'de *Sayı Kavramı Üstüne* adlı çalışması ile doçent oldu.

- 1887'de Halle Üniversitesi'nde kadrosuz doçent, 1894'te profesör oldu.

- 1901-1906 arasında Göttingen Üniversitesinde matematik ve felsefe dersleri verdi. Bu arada, zamanının önemli düşünürleriyle, örneğin W.Dilthey ve M.Scheler gibi isimlerle etkileşim hâlinde oldu.

- 1912'de "Jahrbuch für Philosophie und phänomenologische Forschung" yayımlanmaya başladı.

- 1916'da Freiburg im Breisgau'ya, Heinrich Rickert'in yerine geçmesi için davet aldı.

- 1918-1919'da "Freiburg Fenomenoloji Derneği" kuruldu.

- 1928'de emekli oldu, yerine Martin Heidegger geçti.

- 1936'da Nazilerin siyasi misillemeleri başladı, ders verme yetkisi elinden alındı, Paris'teki dokuzuncu Felsefe Kongresi'ne (1937) katılması engellendi.

- Uzun süren hastalığının ardından Husserl 27 nisan 1938'de Freiburg im Breisgau'da öldü.
- 1938'de bir Fransisken papazı olan H.L. van Breda Husserl'den geriye kalan çalışmaları kurtardı.

Husserl, Hegelcilik'in etkisini yitirdiği ve Yeni-Kantçılık'ın akademilerde etkili bir güç haline geldiği bir dönemde felsefeye yeni bir yön verme çabasında oldu. Felsefe içerisinde tüm metafizik spekülasyonlardan ve bilimci ön yargılardan sıyrılmayı arzu eden yepyeni bir başlangıç yapmaya ve bu hayli emek isteyen başlangıca uygun, pekin bir felsefe sistemi oluşturmaya yöneldi ve fenomenoloji olarak bilinen felsefe hareketinin temellerini attı. Göttingen Üniversitesi'nde verdiği beş dersi türkçeye çevrilmiştir. Bu metin

"
Mantık Araştırmaları

"
ile

"
İdeler

"
adlı eserleri arasındaki bir döneme aittir ve Husserl'in

"
transandantal

"
bir

fenomenoloji

ye geçişini mümkün kılan anahtar kavram

"
indirgeme

"
nin (Reduktion) ilk belirlediği yazılardan biridir.

Her ne kadar başka filozoflarda da fenomenolojik kavrayışa ortak bir takım felsefi kaygılar görmekteyse de, özgün ve özgürleştirici bir felsefi hareket olarak fenomenoloji ilk kez Husserl tarafından, felsefeyi pekin bir inceleme yöntemi olarak kurmak amacıyla kullanıldı. Husserl'in fenomenolojisinde, çıkış noktası olarak hocası Franz Brentano'nun belirleyici bir rolü vardır. Husserl, kendi fenomenolojik yöntemini dayandırdığı "yönelimsellik" fikrini Brentano'dan alır ve onu geliştirmek suretiyle hocasında mevcut olmayan özgün bir yönelimsellik anlayışı sunar.

Husserl'in amacı her şeyden önce, felsefeyi tabansız önyargılarından kurtarıp ayakları yere sağlam basan bir araştırma yapısına kavuşturmadır. Bu yaklaşıma uygun olarak, kendisinden

önce aynı fikre sahip olan düşünürler gibi, o da belirli bir özgül yöntemle felsefenin bağımsız bir varlık alanına sahip olduğu fikrinden hareket etti. Bu özgül varlık alanı elbette fenomenlerden oluşmaktaydı. Ki, bunlar bilinen anlamda "gerçek" nesnelere oluşmamaktadır, yani sadece tikel deneyim ve ampirik duyu verisi ile bilinen şeyler değildir. Felsefenin görevi, fenomenler dünyasına girmek ve orada şeylerin özsel yapısını görüp anlamaktır. Fenomenolojik yöntem bu noktada devreye girer. Buna göre belirli bir varlık yorumu ışığında fiziki ve "gerçek" bir biçimde tek-yanlı kavranan nesne ve özne parantez içine alınır, yeni ve köklü bir öznellik alanına geri dönlür, onun bağılılığı olarak da yeni bir nesnel kutup keşfedilir. Bakış açısında gerçekleşen bu değişiklik fenomenoloji için şeylerin özüne erişim izni veren bir metodolojik başlangıç işlevi görür.

Husserl'in felsefi tasarıları, Descartes ve Kant'ın felsefeyi kesin bir bilim olarak temellendirme biçiminde ortaya koydukları görevi yeniden üstlenmeye yöneliktir. Husserl bunun önkoşulunu bir bilgi kuramında görür. Bu kuram, bilme'ye deneyim dünyasında kuşkudan arındırılmış bir apaçıklık tabanı sağlar. Etkin gerçekliğin nesnel hakikat olarak ortada olmaması, bu haliyle -bilimsel- yargı olarak ancak olduğu gibi algılanabileceği düşüncesi, Husserl'in yenikantçı meslektaşları arasında, Kant'ın deneyim eleştirisinden kaynaklanan, bilgikuramsal bir uzlaşmadır. Husserl de etkin gerçekliği gündelik deneyimin yapısında görmez. Ona göre bilen özne etkin gerçekliğe belirli bir "biçim"de yaklaşır ve burada, gündelik ilişkilerini ve doğal verilmişliğini hesaba katmamaya kendini odaklar. Bu indirgemedede dünya, insan bilincinde sadece bir "fenomen" olarak vardır ve fenomenoloji de betimleyici bir tarzda bunu ele alabilir ve bilen öznenin bilme etkinlikleri de burada saptanır.

Kendi bilgi kuramında ortaya çıkan zorluklar nedeniyle Husserl, sıkı sıkıya betimleyici "fenomenoloji"den "transandantal" bir fenomenolojiye geçer. Fakat bu da kuramındaki önemli boşlukları dolduramaz ve onu izleyen Heidegger gibi düşünürlere göre hâlâ fazlasıyla metafizik kararsızlıklar içindedir. Buna karşılık Husserl Heidegger'in *Varlık ve Zaman*'ını onaylamaz bir tavırla okur ve en önemli öğrencisine hayal kırıklığı içinde arkasını döner. Fenomenolojinin çözümsüz sorunlarına Heidegger'in verdiği yanıtlar, Husserl'i memnun etmez. Bu çözülemeyen sorunların büyük bir kısmını Husserl de sonunda çözmeden bırakmak zorunda kalacaktır. En sonunda fenomenoloji modern bilgi öğretisine pek az şey katmıştır. 1996'da ölen filozof Hans Blumenberg "

feno

menolojik indirgeme

"ye "şeyi dünyadan ayıramayız" diyerek karşı çıkmıştır. Öte yandan Blumenberg Husserl'in "**yaşam dünyası**

" kavramının önemini teslim etmiştir.

Özetle, özgül bir felsefe disiplini olarak Fenomenoloji'nin kurucusu Husserl'dir. Heidegger, Merleau-Ponty

ve
Sartre
gibi varoluşçu felsefecileri derinden etkilemiş olmanın yanı sıra, daha sonradan
Foucault
ve
Jacques Derrida
gibi yirminci yüzyılın ikinci yarısında etkilerini hissettiren felsefecilerin düşüncesinde de önemli
bir rol oynayacaktır.

Türkçe'deki Kitaplar

Fenomenoloji Üzerine Beş Ders, E.Husserl, Bilim ve Sanat Yayınları.

Kesin Bilim Olarak Felsefe, E.Husserl, Türkiye Felsefe Kurumu.

Avrupa İnsanlığının Krizi ve Felsefe, E.Husserl, Afa Yayınları, 1994.

Türkçe'de Husserl üzerine yapılmış bazı çalışmalar

Edmund Husserl Felsefesinde Mantık, Ahmet İnam, Vadi yayınları.

Edmund Husserl'de Başkasının Ben'i Sorunu, Nermi Uygur, YKY.